

Ю.О. Седляр, д.політ.н., доцент
(Національний авіаційний університет, Україна)

Соціальні медіа як інструмент глобальної політики

У дослідженні розглядаються особливості застосування соціальних медіа як інструменту сучасних світових процесів, простежено умови їх застосування у міжнародних конфліктах і війнах на прикладі країн Близького Сходу. У роботі з'ясовуються як переваги використання соціальних комунікацій для просування демократії і врегулювання конфліктів, так і обґрунтовуються загрози, що створюються соціальними медіа для сучасної системи міжнародної безпеки..

У сучасних умовах розвитку цифрового суспільства на базі технологій Web 3.0 і Web 4.0 соціальні медіа стали невід'ємною складовою політичних процесів. Соціальні комунікації, які працюють на інтерактивній платформі, стають системоформуючим чинником сучасної глобальної політики і технологією урегулювання міжнародних конфліктів.

Набуття соціальними медіа статусу інструменту управління глобальними політичними процесами посприяли особливості сучасного цифрового суспільства, що одними із перших були охарактеризовані колишньою генеральною директоркою Hewlett Packard К.Фіоріні. Вона, зокрема, вказала на три суттєві ознаки цифровізації суспільства:

- всі види контенту трансформуються з фізичних, аналогових і статичних у цифрові, мобільні, віртуальні, зрештою – персональні (контент стає контрольованим споживачем інформації);
- здійснюється перехід від складних технологій до простих і керованих, спрощується комунікація, у тому числі міжнародна і міжкультурна;
- відбувається перехід від вертикальної, ієрархічної організації комунікації до горизонтальної, мережевої структури і гетерогенної світової спільноти [1].

Зі свого боку, Д.Белл і У.Ростоу вважають, що цифровізація і соціальні медіа суттєво змінюють сучасні політичні процеси. При цьому особливу значущість соціальні медіа набувають в конфліктах, а також в умовах ведення сучасних війн третього покоління [7, Р. 17].

Справа у тім, що у сьогоденних реаліях, в умовах формування принципів інформаційно-психологічної війни третього покоління, по ходу реалізації військових операцій завдання здатні трансформуватися, однак загальна ціль може залишатися без змін. Це надає таким військовим діям асиметричності, гнучкості, непередбачуваності. Фінал кожного етапу військових операцій досягає за певних обставин точки біфуркації, коли виробляється та ухвалюється певне управлінське рішення, яке відповідає конкретній ситуації та міжнародним обставинам.

За сучасних міжнародних реалій поширюється і практика ведення гібридних (проху) війн. Як правило, під гібридною війною розуміють метод ведення воєнних дій, коли одна сторона прагне досягнути переваги або

перемоги над іншою за допомогою прихованих операцій, диверсій, кібератак тощо. У будь-якому випадку, якщо мова йде про розгортання міжнародного конфлікту, або про сучасні війни, то соціальні комунікації стають їх інтегральною основою на підготовчому етапі або на перших стадіях формування театру воєнних дій. Це пов'язане із тим, що інформаційно-психологічні операції на початкових стадіях конфліктів визначаються високим ступенем прихованості істинних намірів противника і складністю ідентифікації кінцевої мети.

Переваги застосування соціальних медіа у глобальній політиці і у сучасних міжнародних конфліктах обумовлюються тим, що соціальні комунікації роблять споживача інформації водночас і створювачем контенту (consumer generated media), феномен який ґрунтовно охарактеризований фахівцем у сфері медіа-комунікацій П.Блекшоу [1].

На регіональному рівні вперше високу ефективність соціальні медіа проявили у подіях арабської весни. Невипадково західні експерти охарактеризували політичні процеси в країнах Близького Сходу і Північної Африки як «твітерну революцію». Адже соціальні комунікації стали платформою синхронізації антиурядових виступів опозиції за демократичні і соціально-економічні перетворення [6].

Важливо наголосити, що саме широке використання соціальних медіа арабським населенням визначило масштабне їх застосування як інструменту просування демократичних цінностей в країнах ісламського ареалу. Наприклад, на початок арабської весни у 2011 р. більшість популярних інтернет-ресурсів були перекладені арабською мовою, а серед активних користувачів інтернету англійською мовою володіла вся освічена молодь держав Близького Сходу і Північної Африки. Специфіка розвитку медіа простору у країнах регіону у 1990-х і 2000-х рр. полягала у тому, що із розповсюдженням інтернет-ресурсів авторитарні режими і монархії застосовували додаткові контрольні заходи і вживали цензуру, аби забезпечити владні інститути від критики опозиції [2, 4]. Тому у Близькосхідному регіоні і державах Північної Африки інтернет-ресурси завжди поступалися традиційним ЗМІ, які, у свою чергу, суттєво залежали від фінансової підтримки з боку держави. Така ситуація у регіоні склалася через низький рівень освіти громадян, невеликі прибутки медіа-компаній від продажу реклами, належність більшості ЗМІ державним структурам. Типовим прикладом створення ЗМІ в країнах ісламського регіону може вважатися канал Аль-Джазіра, який утворився у 1996 р. за наказом еміру Катару Хамада бен Халіфа Аль Тані [1].

При цьому необхідно відзначити, що у державах, які дали поштовх політичним подіям арабської весни, цензура у соціальних медіа була найменш жорсткою. Так, Туніс під час управління Бен Алі передував у регіоні по ступеню доступності населення до інтернет-ресурсів. В Єгипті, у порівнянні з іншими арабськими країнами, контроль за соціальними платформами мав скоріше рекомендаційний характер. Але у період антиурядових демонстрацій у 2010-2011 рр., соціальні медійні ресурси, які мобілізували населення, було заблоковано державними органами влади. Наприклад, було заблоковано ресурси Twitter і Facebook [3-5]. Однак М. Лінч, автор терміну «арабська весна»,

оцінюючи роль соціальних медіа в антиурядових протестах, відзначив саме Єгипет, зазначивши, що «Мубарак дав привід для незадоволення населення, Facebook повідомив про строки, Туніс надихнув, а єгипетський народ зробив все інше» [3].

Разом із тим, варто вказати на загрози і виклики, що створюють соціальні медіа для сучасного міжнародного політичного процесу. Серед них необхідно вказати створення фейкових новин, пропагандистських наративів, стають потужним інструментом сучасних мережових війн, які є інтегративною складовою сучасних гроху війн. До того ж, соціальні медіа останнім часом дедалі частіше стають платформою для рекрутування нових членів терористичних структур і мобілізації їх ресурсів, що підриває основи не лише національної безпеки держав, але й підвалини внутрішнього режиму сучасної міжнародної системи у цілому.

Висновки

Тож із цифровізацією суспільства соціальні медіа активно проникають у царину політичних процесів і глобальної політики, суттєво зростає роль соціальних комунікацій як технології урегулювання міжнародними конфліктами. Демократичні перетворення, процеси глобалізації, інтеграції і посилення взаємозалежності, що призвели до ерозії Вестфальської політичної структури світу, зробили великий крок до ствердження універсальних цінностей на міжнародному рівні, формуючи проактивну особистість, націлену змінювати світ, брати активну участь в ухвалі стратегічних рішень.

Список літератури

1. Fiorina C. 18th Annual Government Technology Conference. URL: <http://www.hp.com/hpinfo/execteam/speeches/fiorina/gtc04.html>
2. Hafez K. The Role of Media in the Arab World's Transformation Process. Europe and the Middle East, Bd. 2. Gütersloh: Verl. Bertelsmann-Stiftung 2008, pp. 321-339
3. Lamer W. Twitter and Tyrants: New Media and its Effects on Sovereignty in the Middle East. Arab Media&Society. URL: <http://www.arabmediasociety.com/?article=798>
4. Middle East Internet Usage & Population Statistics.2000-2015. URL: <http://www.internetworldstats.com/stats5.htm>
5. The internet in Arab countries. URL: <http://www.albab.com/media/internet.htm>
6. Twitter Revolution: How the Arab Spring Was Helped By Social Media. URL: <http://mic.com/articles/10642/twitter-revolution-how-the-arab-spring-was-helped-by-social-media>
7. Van Dijk J. The Network Society: Aspects of New Media. SAGE Publications, 2006. 301 p.